

Ілля Рєпін та християнство

Рец. на: Вовк О. І. *Духовно-релігійні пошуки І. Ю. Рєпіна у дзеркалі сучасної біографістики*. – Харків : САГА, 2012. – 114 с.

Життя та творчість славного уродженця Слобожанщини І. Ю. Рєпіна (1844–1930) давно привертало до себе увагу дослідників – мистецтвознавців, істориків, краєзнавців і представників інших галузей гуманітарного знання. Про живописця написані сотні книг та статей, захищені дисертації. Але, не дивлячись на це, вважати тему вичерпаною ми не можемо, бо ряд аспектів біографії митця ще неповно висвітлений у вітчизняній історіографії. Серед таких аспектів ми можемо назвати релігійні уявлення Іллі Юхимовича, його пошук духовних начал людського буття.

З іншого боку, тектонічні зсуви в історичній науці, пов'язані із постмодерністськими шуканнями, лінгвістичним поворотом, відкривають нові можливості для історика. Успіхи такої відносно нової для історичної науки галузі знань, як психобіографістика, також дають можливість отримати нові, оригінальні (а де в чому й діаметрально протилежні минулим) висновки. У цьому відношенні рецензована книга молодій харківській дослідниці Ольги Вовк привертає до себе увагу, адже дозволяє відповісти на винесене в заголовок запитання із застосуванням інструментів психологічної науки.

Не зупиняючись спеціально на перших двох розділах монографії: «Основні риси та тенденції розвитку сучасної біографістики» та «Головні етапи життєвого та творчого шляху І. Ю. Рєпіна: історико-історіографічний нарис», сфокусуємо увагу на третьому: «Духовно-релігійні пошуки І. Ю. Рєпіна: спроба психобіографічного аналізу». Для вирішення поставленої проблеми авторка провела паралельне дослідження епістолярного та живописного масивів творчого спадку художника із залученням методик К. Юнга та Г. Ріда, причому застосувала табличний та графічний способи представлення інформації. Це дало їй змогу не лише ретельно провести аналіз, але і наочно презентувати отримані внаслідок цього результати.

У підсумку О. І. Вовк змогла сформулювати припущення, що «за класифікацією К. Леон-

гарда темперамент І. Ю. Рєпіна можна віднести до афективно-лабільного типу із можливим наближенням до циклотимічного рівня» (с. 104). Це означає те, що для художника було характерним циклічне чергування піднесених (гіпертимних) та пригнічених (гіпотимних) емоційних станів, яке впливало і на характер його творчості:

«Перебування у стані піднесеного настрою сприятливо впливало на весь уклад життя митця і зрештою дозволило йому створити низку життєствердних картин («Вечорниці», «Запорожці пишуть листа турецькому султанові», «Гопак» та інші). Гіпотимний темперамент у складні періоди дозволяв живописцеві концентруватися на печальних сторонах життя, що в уявленнях художника, очевидно, асоціювалося із релігійною темою. Талант

митця явив нам у такі періоди життя низку художніх творів («Голгофа», «Іди за Мною, сатано!», «Невір'я Фоми» та інші), котрі безпосередньо відображали духовно-релігійні пошуки самого майстра» (с. 104).

До безперечних достоїнств рецензованої монографії слід віднести актуалізацію вивчення рєпінської спадщини з урахуванням нових методологічних підходів в історичній науці. Разом із тим можемо зробити авторці декілька порад. По-перше, поділ живописних творів на суто релігійні та світські (с. 96) є достатньо умовним, адже в багатьох випадках домінуючою в картині може бути світська тематика при наявності релігійних елементів, і навпаки. По друге, слід брати до уваги небезпеку абсолютизації висновків, котрі, безперечно, не лише варті уваги, але й потребують подальшої перевірки та уточнення за допомогою інших методів біографістики.

Підсумовуючи вищесказане, слід визнати, що дослідження О. І. Вовк робить внесок у розвиток рєпінознавства, відкриває для читача маловідомі грані особистості живописця та заслуговує на увагу всіх, хто цікавиться життям та творчістю славетного уродженця України І. Ю. Рєпіна.

